

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

ג העירי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834

בעצמו ג"כ ענין שכן עשתיין בקיר (ש"א כ"ה) וכן
 השו"ס שם (ישעי' כ"ד) דהיינו שהיו שמויהם ערומים
 וגלויים - ולפעמים ישמשו שם וסס בלשון אחד - כמו
 וישתחו על ארץ מזרים (בראשית מ"א ל"ג) ושוב אמר
 שמי אלקי' לאדון לכל מזרים (שם מ"ה ט') ויש
 את כניו הר הגלעד (שם ל"א כ"א) ובמקום אחר
 וישת אל המדבר פניו (במדבר כ"ד א') - וישת על
 ראש אפרים (בראשית מ"ח י"ד) ושוב אמר שים ימיך
 על ראשו (שם י"ח) - ולא שת לבו גם לזאת (שמות
 ז' כ"ג) ושוב אמר ואשר לא שם לבו (שם ט' כ"א)
 ועוד כיצא בזה הרבה שימוש שיהיה ושיחה בענין אחד
 לפי שווי הוראתם הכללית על ענין סדור והערכה:

בגן - תבן - תקן - מורים בשחוף על העמדת הדבר
 על כנו ובסיכו (שט"טואירן)
 וההפך ביניהם מנזאר בשרשים שלנו בשרשכן:

יריעה ג

אסף - קבץ - קהל - אגר - קוה - בנם - העיו -
 ההוראה הכללית בהם - קבוץ דברים הרבה
 למקום אחד (פר זאמלען) - וההבדל ביניהם - פעל אסף
 הנחתו בדרך כלל על אסיפת דברים מפורים למקום
 אחד בנת אחת דהיינו שהדברים המפורים - כבר מזויים
 כאן לפנינו אלא שהוספים מקומות הרבה ואינם חסרים
 רק שיתקבצו יחד במקום אחד עד שיהיו נראים בגוף
 אחד (פר זאמלען) וישמש פעל אסף לענינים שונים
 כפי שנוי הכליות המבוקשות באסיפה - ישמש במקום
 שיש באסיפה עזמה תועלת בגון ואלספו שמה כל
 העדרים וגללו את האבן (בראשית כ"ט ג') שבסוור
 העדרים אין היוק אך באסיפתם יש תועלת שיוכלו לגלול
 את האבן - ויאסף לבן את כל אנשי המקום (שם)
 שעי' אסיפתם החקיים שמהת המשתה - וכן בהתאסף
 ראשו עם ודומיהם - וישמש שוב במקום שאין באסיפה
 תועלת כ"א בבחינת שיש בסוור היוק שהכלית האסיפה
 א"כ כדי לסלק הנזק הנמשך ע"י הסוור בגון ואספת
 את תבואתה - באספק את מעשיך מן השדה ומג האסיף -
 שבעלם אין התבואה האספת משוכחת יותר מן התבואה
 הנפורת על פני השדה אלא שעי' הסוור עלולה יותר
 להתקלקל ולקבל הפסד וע"י האסיפה לבית מסולקת
 מן ההפסד ומזה האופן שימש פעל אסף להרחקת
 הנזק שמתחמת הסוור הואלל לשמש ג"כ בלשון אסיפה

אע"פ שאין כאן אלא דבר אחד המתאסף ומתקבץ לאין
 מקום כדי להרחיק ממנו הנזק שהי' עלול אליו אלו
 הי' נשאר במקומו הראשון - כמו ואספתו אל תוך ביתך
 (דברים כ"ב ב') שאע"פ שאין כאן אלא שור א' או שהי'
 אחד ואמר עליו כשיתקבץ למקום משומר לשון אסיפה
 בבחינת הסתלק מעליו עי"כ עלולתו להנזק כשהוא
 במקום הפקר - וכן ולא יאסף הביתה וירד עליהם הכרד
 (שמות ט' י"ט) ואין איש מאסף אותם הביתה (שופטים
 י"ט ט') ודומיהם - ולא על התקבץ דבר א' לדבר
 שני בלבד כי גם על התקבץ דבר אחד אל עצמו יכול
 ג"כ לשון אסיפה כל שהכליות שלא יומשך הפסד בזולת
 ההתקבצות - כמו ויאמר אל הכהן אסף ידך (ש"א י"ד כ')
 דהיינו שיסלקם ממקום שהם שם וימשכם לגופו שהם
 לאו הרי הוא בסכנה שיתקבצו הפלשתים - ובבחינת
 שימש לשון אסיפה על הסתלק ההפסד ע"י שנוי מקום
 כמבואר כאן ואמר שוב לשון אסיפה על הסתלק הפסד
 הגלות ע"י שנוי ענין - כמו אסף אלקי' את חרפתי
 (בראשית ל' כ"ג) שכל זמן שלא הי' לי בן היפת
 חרפתי אחי עמי בכל מקום שאני שם ועשאו שניתן לי
 בן הרי הוא שוב כאלו נטל הקב"ה את חרפתי מכאן
 ונתנה במקום מונע שלא אחי עוד מגונה בעיני
 הבריות - וכן ואספתו מזרעתו (מ"ב ה' ו') ואסף
 המזרע (שם) ג"כ מענין הסתלק הגנות וחרפת
 הזרעת ע"י איז' מעשה - ונשתק שוב הענין לשמש
 בלשון אסף להוראה הסלוק בלבד כשיתלק הדבר
 ממקומו ולא יתגלה עוד הרי הוא כאלו נאסף למקום
 אחר אע"פ שאין באסיפה תועלת ולא נזק בהעדרה -
 כמו וירחק לא יאסף (ישעי' ס' כ') וכוכבים אספו
 נגהם (יזאל ב' י') ואנשי חמד נאספים (ישעי' כ"ז א')
 כלומר נסתלקו מן העולם ונאספו אל קבר - וכלי אל"ף
 מוסף רוחם יגועון (תלים ק"ד כ"ט) - וכל אלה הלשונות
 מענין סוף ואסיפה - אולם כשיבוא מלת אסף מענין
 הסתלק מן העולם עם מלת אל או על - כמו ויאסף
 אל עמיו : רוחו ונשמתו אליו יאסף (איוב ל"ד י"ד)
 הנני אוספיך על אבותיך (מ"ב כ"ב כ') הוא מורה על
 אסיפה שיש בה תועלת לנאסף וכענין שארי הלשונות
 של אסף - ולהוראת הגנאי - יקרא קבוץ הסדיוטות
 והפחותים שבעם אספסף - והאספסף אשר בקרבנו
 (במדבר י"א ד') והם ההדוטים ומחוריהמדדנה שבעם
 שהם תמיד באסיפה ברחבות ושוקים (גמייגר הו"ס) -
 פעלל) כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו או בשם

אומנתו ומשלח ידו אבל הכדושים ועמי הארץ באסיפה
בעלמא סגי לכו וכמעט שיזדמן דבר בעיר כבר הם
באסיפה יחד לפיכך בא אפסוק בכל הפעל להוראת
הגנאי כענין הפסוק עקלקל סחרחר לחם הקלקל
והפסד בעלי אסופת (קהלת י"ב י"א) שהוא לשבח
והיינו הגשים המוצרכים לכל אסיפה בעת הצורך :
ופעל קבץ הנחתו על אסיפת דברים הנסורים
אחת לאחת שאינם נאספים בבת
אחת כענין אסיפה רק נאספים על יד יד במשך
הזמן היום קצת ולמחר קצת וגופל על המעשה
ההוא שיתועטו הדברים הפזורים אחת לאחת להתאחד
במקום א' לשון קבוצ (ואמלען) כמו ויקבצו את
כל אכל השנים (בראשית מ"א ל"ה) שלא הי' האכל
של ז' שנים מצוי בבת אחת ובמקום אחד עד שהי'
יכול לומר עליו לשון אסיפה ואמר בו לשון קבוצ שהיו
מקבצים התבואה אחת לאחת אל האוצרות וכן הקבצו
ושמעו בני יעקב (שם מ"ט ז') שבתחלה אמר להם
האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אהכס באחרית
הימים והוא בדרך כלל שיתאספו יחד במקום א' בבת
אחת כדי לשמוע יחד חדושי אחרית הימים ואח"כ
אמר בדרך פרט שיתקבצו אחד אחד אליו שישמע כל
אחד בפ"ע את מוכהו וברכתו לכן אמר הקבצו וכן
ואת כל שללה הקבץ אל תוך רהבה (דברים י"ג ט"ז)
על השלל הנמנה בעיר עממה הי' גופל ג"כ לשון
אסיפה כמ"ש ואוסף שללכם כאוסף החסיל (ישעי' ל"ג
ד') אלא לפי שגם נכסי הרשעים שחוצה לה היו נשרפים
עם שלל העיר והם היו מפוזרים אילך ואילך לפיכך אמר
בלשון קבוצ וכן עש וקבצך מכל העמים (דברים ל"ג)
ונפולת יהודה יקבץ (ישעי' י"א ז') ומאמצות קבצם
ממזרח ומערב גפון וים (הלים ק"ז ג') שלטי הפוצהם
בארבע פנות עולם אי אפשר שיאוכסו בבת אחת רק אחת
לאחת כמ"ש ואהס תלוקטו לאחד אחד בני ישראל (ישעי'
כ"ז ז') לפיכך אמר תמיד כל קבוצ וכן הונומהבל
ימעט וקבץ על יד ירבה (משלי י"ג י"א) כלפי שאמר
בראש המקרא ימעט דהיינו שיתמעט שיעורו הי' לו לומר
בסיפא דקרא וקבץ על יד ישאר בשעורו ולא יתמעט
ומהיכא תיתי לומר שמלבד שלא יתמעט אלא שיתרבה עוד
על השעור ע"י הקבוצ אך שעור הכתוב הנה כשירויח
האדם הוורב בדרך מ"מ כגון שהי' לו סמורה והוקר
השער במ"א עד שהרויח בה ממון הרבה זה אינו הונו של
הכל שהרי כן דרך המגרים אלא שאע"ס כן הוא בסכנה

שע"י שהרויח כ"כ יכנים עצמו במ"מ הרבה שיש בו
אחריות ויחסיד אמנם כשרגיע לממון הרבה בב"א ושלל
בדרך מ"מ כ"א בדרך מקרה ע"י ירושה מתנה ומציאה
זה נקרא היטב הונומהבל שיש בו ז' ענינים לגרועותא
חדא שמחמת שוכה בב"א סך מרובה שלא ניסה בו מעולם
אינו יודע ג"כ מה לעשות בו כ"א לאכול ולהסתפק ממנו
ושנית מצד שלא עמול בו ולא גדלו נוהלו ג"כ להוציאו
ולפזרו שלא בדרך הטבע ולפיכך הוא מתמעט במשך
הזמן נגד זה אמר בסוף הפסוק וקבץ על יד שיש כאן ז'
ענינים למעלותא הא' שהוא קבוצ דהיינו מרויח על
יד יד לא הונו מרובה בב"א שעי"כ הוא כשאר תמיד בעסק
הפשוט שהוא רגיל ומנוסה בו ובלתי מכנים עצמו במ"מ
של אחרות ושנית שהוא מרויח על יד דהיינו ע"י שרמו
ועמלו שאינו בא לו בלי יגיעה וזעת אף שעי"כ הוא מדקדק
בהוצאתו בזה שידע כמה יגיעה יגע בו ולפיכך הונו כזה
מלבד שאינו מתמעט הנה הוא ג"כ מתרבה בהכרח אמר
שמרו ח תמיד יותר ממה שמוציא :
אמנם פעל קהר הנחתו בפרטות על אסיפת
דברים שיש בהם דעת דהיינו
בני אדם בלבד ואינו גופל כלל על דברים שאין בהם רוח
חיים או שאין בהם דעת לומר בהם לשון קהילה ויקהל את
הבנהמות או התבואה הנמחים והאבנים שעל אלו וכיוצא
בהם גופל רק לשון אסיפה וקבוצ וכיוצא אך על קבוצ ז"א
בלבד גופל לשון קהיל והטעם כי שרש קהל קול לשון
דבור והשמעת קול והי"א קהל גוססת כשאר ההי"ן
הגוססות באמצע המלה כגון ה"א צהל מן צל ענין צליל
ולצלול ה"א צהל מן צל לשון צלצול וערבובי' ה"א
שם בהרת מן בר לשון צמות וזכות זהר מן זר לשון זריה
וגפון נצוץ האור ה"א להט מן לט לשון קסול וכדומה
לאלה ההי"ן נוספות ק"ה אקהל נוספת וגזרת המלה מן
קל לשון קול ודבור (וזהו אמון גרוהסן) (ברנהסן) והיינו
אסיפת דברי שא"צ כלי או מקל ורצוע' הנריך לאסיס' שאר
דברים כ"א קול בעלמא כיהם דברים שיש בהם דעת
ויודעים היטב שכונת הקול לשיהאספו יחד ולפעמים
יהי' רק קול בעלמא לא דבור כגון קול הצוררת שהי'
למקרא הערה והקהל את הקהל ולפעמים הי' הקול קול
דברים כגון ויעבדו קול במחנה לאמר (שמות ל"ו)
דהיינו דבור חזק הגשע למרחוק ולפיכך בא פעל קהל
תמיד בהפעיל לא בצנין הקל ויקהל משה הקהל את
העם הקהילו אלי לפי שהאסיפה נעשה תמיד ע"י
שלישי דהיינו הקול מש"כ אסיפת שאר דברים שאין

יריעות שלמה חלק ג יריעה ג

כזה דעת שאפשר לאכסס בידים בולת שלישי וזה ענין מה שפיר"ש ויקהל משה לשון הפעיל שאינו אכוסף אששים בידים והם נאספים על פי דבורו (שמות ל"ה) וכוונת רש"י ל"ל ליתן טעם מדוע לא יסול לשון קהילה רק על ב"א לא על שאר דברים ויאמר לסי שאין ב"א נאספים בידים רק ע"י דבור וקול כשהוא מגזרת קול ודבור לפיכך אינו נופל רק על אפיפת ב"א ומשום כך הוא תמיד בהפעיל והוצרך רש"י ל"ל להתייך בפרשנותו עד פ' ויקהל לפי שקודם ס' ויקהל לא נמצא במקרא פעל קהל בהפעיל דוק ותשכח וזהו סרה המיוחדת הר"א מודחי על רש"י ל"ל שס' וע"ס ואפשר שגם זה שאמר ואתן עליהם קהלה גדולה (נחמ"ה' ז') מלשון קול וכמו שנכתב מגזרת קהל מן קול ור"ל שנתן עליהם קול רעש גדול מפרק ומשבר סלעי לב האבן :

אמנם פעל אגר . אין הנחתו הראשנה על פעל האסיפה וקבוצ כ"א על תכלית האסיפה שהוא נתינת דברים הנאספים במקום המיוחד להם . כמו ויין לא משתה ולא תאגר (דברים כ"ח ל"ט) דהיינו הנתינה במרתף (איינקעלדרן) וכן אגרה בקניזר מאכלה (משל"ו ח') דהיינו נתינה בהון חורי עפר . אגר בקיץ בן משכיל (שס"ה') היינו נתינת התבואה בגרן . וגזרת אגר מגר . לשון דירה ע"ז הגרות כמו ויגר אברהם . עס לבן גרתי . לגור בארץ באנו . שענין כולם שלא להשתקע אלא לגור שם וזמן מיוחד ונבנה מזה פעל אגר בארץ נוספת ג"כ להוראת זה הענין . שהתבואה ב"מלא ניתלה ג"כ הגרן לדירה קבועה כ"א לזמן מיוחד והיא צו בגר בארץ נכריה שארץ מולדתה הוא הגדה . וכן היין במרתף וכדומה לזה . ונמצא ב"א אגר בלי אל"ף כמו וגורו בחרמו (חבקים א' ט"ו) שהדגל אשאר ג"כ בחרמו רק זמן מועט וגם אינו מקום מולדתו . וכן וגורו עלי עזים (הליה כ"ט ד') שנועזים לביחדו אך יוכלו לדור אצלי אפי' שלא בקביעות כדי להרע לי (אגידלען) . והמקום שנוהגים שם הפירוד האשכנזי יקרא מגורה . מן אגר . כמו נהרסו ממגרות (יואל א' י"ז) . הפוד הורע במגורה (מגי' ב' י"ט) . ויתכן שגם שם גר מהענין הזה הלא שסבגן הוא המקום שנתנין בו התבואה שעודנה בשבלים (שיואער . שיינע) והמגורה הוא המקום שנוהגים בו התבואה שנדושה והוא פירות (שיטבאלן . שפייכר) :

ופעל קוה . אין הנחתו על פעל הקבוצ כ"א על אוסן הקבוצ . ועיקר הנחתו על האוסן

אך ית' צדו המים ושאר דברים נוזלים אל מקום מיוחד . תנועת כל דבר נוזל אל מקום מיוחד נקרא קוה . והוא מגזרת שס קו . המורה על אותו המסלול שיתנועע בו הדבר מצד החיוב הטבעי לא בחכמה ורצון . כמו בכל הארץ יצא קום (תליס"ו ט"ה') דהיינו מסלול הטבעי שהטבעי עליהם יוצר בראשית להתנועע כך תמיד (לויף באהן . פפאד) שהוא מתפלג בכל הארץ דהיינו מקיף את כדור הארץ כולו . והמשיל זה המסלול הטבעי המחויב . בשם קו . שכוונתו שכל מה שגרס אחר קו הננין לא ילוח בהשרתו כך הוא המסלול הטבעי שהוא תמיד על אוסן א' מבלי נליזה ושגוי והרי הוא כאלו נמדד בקו . ומשום זה בעצמו נקרא תנועת דבר בגול קוה ג"כ מצד שזנעות כל דבר נוזל תמיד על אוסן אחד דהיינו מגובה לנמוך לא באוסן אחר טבעי משא"כ כל שאר הגשמים הטבעיים שאין בהם הגועה יסודית הכרחית להתנועע תמיד באוסן אחד . שהם מתנועעים לכל רוח שיהי' . אפי' האש שדרתו להתנועע תמיד למעלה יורד ג"כ לפעמים למטה כשימצא תחתיו חומר קולט אש . וכן האוויר מתנועע למעלה ולמטה ולכל רוח . אבל המים ושאר נושקים מתנועעים תמיד למקום נמוך והרי תנועתם כאלו משוערת בקו לפיכך נקרא בלשון קוה . כמו יקוו המים אל המקום אחד (בראשית א' ט') דהיינו שימשכו אחר קוים ומסלולם הטבעי (שנור מעסוב . שנירלען) . והשם מקוה ולתיקוה המים קרא ימים (שס) דהיינו מקום שנקוו אליו המים . ובלשון מושאל יאמר ונקוו אליה כל הגוים (ירמ' ג' י"ז) והיא מליצה יאה כלומר שימשכו אליה הגוים כאלו היו מוכרחים לכך מצד הטבע כמוים הנקוים במסלולם הטבעי ההכרחי :

ופעל כנס . אין הנחתו כ"ל על אסיפה וקבוצ . כ"א על הכניסה וההכנסה שהוא ביאת דבר לתוך דבר (הרי"ן געין) או הבאת דבר לתוך דבר (הרי"ן ברעגן) וכמו ששמשו ח"ל תמיד בואת המלה כבון וזכר ונכנס לעיר הכנסם זאן לדיר . הכונס יבחתו מוציא ומכניס ודומיהן . וגם מן הפוסקים אין הכרע שיהי' מלת כנס לשון אסיפה אדרבה מזה שאיור (קאלה ב' כ"ו) לאסוף ולכנס לתת לשוב . וזכר שהוא לשון כניסה לא אסיפה דהרתי למה לי וכן והמהמכה צרה בהכנסם (ישע"י כ"ח כ') והיינו שהיא צרה במקום כניסתה ושיכנס דבר אל הוכה . וכן כונס כנר יתיים (תליס"ו ג' ז') פי' כנר היינו גדיש של תבואה כ"ו כנר קציר ביום נחלה (ישע"י י"ז א') נצב כמו נד נוזל (שמות ט"ו

ס"ו ח) היינו ערימה וגדים ופי' כוונת כגד א"כ שחכמים
 מיהיים למקום צר עד שנעשה גבוה ותלול כגדים והם
 גלי הים המתרוממים ע"י נשיבת הרוח. ואו כמו שזכרנו
 לפעמים בים שיתרומם סך מים למעלה רום כמבול
 גבוה הנקרא צפי הספינים (וואסר האון). וכן זה שאמר
 גדחי ישראל יכנס (תלים קמ"ז ב') ג"כ לשון הכנסה
 לא לשון חסיפה. ויבד עליו רעו שבראש המקרא שאמר
 בונה ירושלים ה' אמר אחריו שיכנס בה גדחי ישראל. או
 שיהי' ענין יכנס לשון הקבלת פנים כענין הכנסת אורחים
 הכנסת כלה והיינו אחר שיהיו נתלשים ממקומם לבוא
 לארץ אחוזתם ילך לקראתם להכניסם לארצו המקודשת
 (חייבהאלן). וכן וכנסתי אתכם ונפתחי עליכם באש
 (יחזקאל כ"ב ב"א) שנחלה אמר הם (י"ט) הנני קבץ
 אתכם אל תוך ירושלים ונפסוק כ' (סס) המטיל את
 ירושלים לכור ע"ז אמר אחריו וכנסתי אתכם דהיינו
 שיכנסו את הקבוץ כולו לכור וינפת עליו באש. וכן
 וכנסתים אל אדמתם (סס ל"ט כ"ח) לשון הכנסה. אחר
 שאמר בפסוק הקודם וקבצתים מכל הארצות. לך כנוס
 את כל היהודים וזומו עלי (אסתר ד' ט"ז) פי' שיכניס
 כולם לבית ההפלה והוא מאמר בפ"ע. וזומו עלי הוא
 שוב מאמר בפ"ע והשעור שעם הכניסה לבית התכלה
 יהי' מצורף ג"כ שיזומו. באילו הי' מאמר וזומו עלי
 מקושר לגלפניו והי' מלת כנוס לשון חסיפה שיהכוף
 היהודים כדי לזנוס אין טעם לשייתאספו שהרי יכולים לזנוס
 ב"א בביתו ולא הי' צריך רק להכריז הזנוס. וכן כנסתי לי
 גם כסף וזהב (קהלת ב' ח') היינו הכנסה באולרות עת
 להשליך ועת כנוס חבנים (סס ג' ה') אלו הי' מלת כנוס
 לשון חסיפה לא הי' הסיפך של להסליך והי' יותר ראוי
 לומר עת לפזר ועת כנוס שהפזור הוא ההסך באמתו של
 קבוץ לא ההשליכה אבל פי' כנוס היינו הכנסה לעיר ולבית
 לצורך בנין שהוא הסיפך של השלכת חבנים מחוץ לעיר
 כדי לפנות המקום. וכדומה לאלה עוד שאר מלות כנס
 שבמקרא כולם לשון כניסה והכנסה לא לשון קבוץ וחסיפה
 שמשום כך ג' כ נקראים בחי. שוקים מכניסים. ועשה
 להם מכנסי בד. ע"ש שמכניסים בהם הירכים גם אי
 אפשר ללבוש כ"א ע"ז ההכנסה משא"כ שאר בגדים
 שיכולים ללבוש גם על דרך עטיפה. אך בלשון התלמוד
 ישמש במלת כנס גם ללשון קבוץ כמו כנסת ישראל ר"ל
 קבוץ ישראל. בית הכנסת דהיינו בית שמתאספים בו
 להתפלל. בחי כנסיות של עמי הארץ. כנסיה שהיא
 לשם שמי' ודומיהן ואם ישלחבר פעל כנס לענין חסיפ' הי'

ענינו כענין ואספתו אל תוך ביתך (דברי' כ"ב ב') ואין
 ח"ש מאכף אחי הביתה (שופט' י"ט ט') שהוא זופל ג"כ
 על חסיפת ימיד למקום השחתתו והי' יכול ג"כ לומר
 וכנסתו אל תוך ביתך. ויין ח"ש מכניס אותי הביתה :
 גם פעל העז אין הנחתו כלל על ענין חסיפה כ"א
 על הבאת הדבר למקום בטוח
 וחשתמר והוא לשון מושאל מגורת עזו ומעזו שיקרא
 המקום בטוח מעזו מענין עזוה שיכול הנמלא בו לפנות
 עזות ברודף אחריו (טראץ ציענד) כמו הי' לי לצור
 מעזו (תלים ל"א ג'). הן עשיר קרית עזו (ישלי' ט"ו)
 דהיינו לענות עזות כמ"ס ועשיר יענה עזות (ססו"ח
 כ"ג). וכן יהיו ערי מעוזו (ישעי' י"ז ט'). ה' עזי ומעזי
 (ירמי' ט"ז ט') עזי היינו כחי ועזווי העלמי הדבק
 בו. ופי' מעוזי היינו מקום מבטחי ש"י יכול לענות עזות
 משם ומה שורה שם מעוז על מקום בטוח גזור פעל
 העז. העז מקנך (שמות ט' י"ט) כלומר שיכניסנו
 למעוזו ומקום בטוח מן הטק. וכן יושבי הגבים העיוז
 (ישעי' י' למ"ד) העיוז אל העמדו (ירמי' ד' ו') העזו
 בני בנימין (ססו"ח) :

יריעה ד

נפץ. פזר. זרר. הענין הכולל בהם הוא החמלק
 איזה כלל לפרטים רבים
 שיתרחקו זה מזה הסיפך חסיפה וקבוץ שהוא החמלק
 פרטים רבים מרוחקים והעשות מהם כלל אחד מקורב
 הפרטים. ומוזב הפרט. בכל א' מאלה הפעלים. כי
 פעל נפץ הנחתו על פזור דבר שחלקיו חזקים היטב
 זה בזה וצריך התאמץ כח לחלקו על אופן שיתרחקו
 חלקיו זה מזה על זה הפזור יפול לשון נפץ (צר שפרענגט)
 כמו וכפטים יפוצץ כלע (ירמי' כ"ג כ"ט) ויחמלקו הררי
 עד (חזקוק ג' ה') שהסלע וההר גשמים חזקים וצריך
 כח רב בהכות עליהם עד שיתפזרו חלקיהם. ככלי יוצר
 חנפנס (תלים ב' ט') שאע"פ ככלי יוצר גשם חלוש מ"מ
 צריך הכאה חזקה לשינתתו חלקו שע"י הכאה חלושה
 הם מתבקעים בלבד אבל לא יתפזרו החלקים לזרחוק.
 ועל הריב ישמש פעל נפץ על פזור בני אדם. כמו ומאלה
 נפצה כל הארץ (בראשית ט' י"ט) ומשם הטינס ה'
 (סס י"א ט') ואפינס בישראל (סס מ"ט') ויפץ העם
 ויפזו אויביך. והסיפך בעמים. ונפוצת יהודה יקצץ
 ודומיהם עוד הרבה. לפי שסתם בני אדם השוכנים יחד
 יס